

DEVELOPING THE PEDAGOGICAL PROFESSIONAL COMPETITION OF FUTURE TEACHERS

M E Tovosharov

Teacher

Samarkand Veterinary

Institute of Medicine

Department of "Foreign Languages"

+998 97 933 09 29

Sanjarbekergashevmanopovich@gmail.com

БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРНИНГ ПЕДАГОГИК КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

М.Э.Товошаров

Самарқанд ветеринария

медицинаси институти

"Хорижий тиллар" кафедраси

ўқитувчиси

+998 97 933 09 29

Sanjarbekergashevmanopovich@gmail.com

Abstract: This article discusses the importance of self-development and self-development in the development of professional competence of the teacher, the tasks of self-development, analytical assessment, the organization of purposeful, consistent, systematic actions by the specialist for social and professional development, maturity .

Keywords: Maturity, purposeful, consistent, systematic, action, organization, continuity, consistency, perceptions, competencies, educational technologies, competition, scientific research.

Аннотация: Ушбу мақолада педагогнинг касбий компетентлигини ривожлантиришда ўз устида ишлаши ва ўз-ўзини ривожлантиришнинг муҳим аҳамиятлари, ўз-ўзини ривожлантириш вазифалари, таҳлил қилиш баҳолаш, мутахассис томонидан ўзини ижтимоий ҳамда касбий жиҳатдан ривожлантириш, камолотга эришиш йўлида мақсадли, изчил, тизимли ҳаракатларнинг ташкил этилиши ҳақида сўз юритилади.

Калит сўзлар: камолотга эришиш, мақсадли, изчил, тизимли, ҳаракатлар, ташкил этиш, узлуксизлик, изчиллик, тасаввурлар, компетенциялар, таълим технологиялари, рақобат, илмий изланишлар.

Аннотация: В статье рассматривается важность саморазвития и саморазвития в развитии профессиональной компетентности учителя, задачи саморазвития, аналитического оценивания, организации целенаправленных, последовательных, систематических действий специалиста по социальному и профессиональному развитию. , зрелость.

Ключевые слова: зрелость, целеустремленность, последовательность, систематичность, действие, организация, преемственность, последовательность, восприятие, компетенции, образовательные технологии, конкуренция, научные исследования.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш

бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “Ривожланган давлатлар таълим тизимидаги ютуқлардан келиб чиққан ҳолда юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш, олий таълим муассасаларида компетентли илмий педагогик кадрлар захирасини яратиш” вазифаси белгилаб ўтилган¹. Шу билан бирга мамлакатимизда амалга оширилаётган кўплаб ислохотларда ҳам демократик тамойиллар асосидаги фуқаролик жамиятини ривожлантириш жараёнида олий таълим тизимида талабаларнинг мутахассислиги бўйича касбий тайёргарлик сифатини оширишда педагогларнинг касбий компетенцияларини янада такомиллаштириш зарурати таъкидлаб ўтилган.

Бозор муносабатлари шароитида меҳнат бозорида устувор ўрин эгаллаган кучли рақобатга бардошли бўлиш ҳар бир мутахассисдан касбий компетентликка эга бўлиш, уни изчил равишда ошириб бориш зарурлигини кўрсатмоқда. Бу вазифаларни амалга оширишда таълим контекстида кўп босқичли узвийлик, узлуксизлик ва изчиллик тамойилларига асосланган самарали инновацион моделларни яратиш, педагогларнинг касбий компетенцияларини ривожлантиришни тақозо қилмоқда. Глобаллашув ва халқаро интеграциянинг ривожланиши, ижтимоий-иқтисодий муносабатларнинг кенгайиши билан боғлиқ ҳолда касбий компетенциялар бўйича ахборотларнинг ҳам тезкор алмашиш имконини берадиган механизмлар зарур бўлмоқда ва бу масалалар мазкур мавзунинг долзарблигини белгилаб беради. Педагогика соҳасидаги олий таълим муассасаларида бўлажак ўқитувчиларни интеллектуал салоҳиятини ошириш, дунёқарашларини бойитишда уларни инновацион таълим технологиялари, ўқитишнинг янги, инновацион шакл, метод ва воситалари билан таништириш, педагогларда касбий компетентлик сифатлари ва креатив қобилият моҳияти билан яқиндан таништириш муҳим аҳамиятга эга. “Компетентлик” тушунчаси таълим соҳасига психологик илмий изланишлар натижасида кириб келган. Вазирлар Мақкамасининг 2017 йил 6 апрелдаги 187-сон қарори билан тасдиқланган Умумий ўрта таълимнинг Давлат Таълим Стандартида компетенция тушунчасига мавжуд билим, кўникма ва малакаларни кундалик фаолиятда қўллаш олиш қобилияти сифатида таъриф берилган².

Педагогнинг касбий компетентлигини ривожлантиришда ўз устида ишлаш ва ўз-ўзини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга. Ўз-ўзини ривожлантириш вазифалари ўзини ўзи таҳлил қилиш баҳолаш орқали аниқланади. Ўз устида ишлаш бу мутахассис томонидан ўзини ижтимоий ҳамда касбий жиҳатдан ривожлантириш, камолотга эришиш йўлида мақсадли, изчил, тизимли ҳаракатларнинг ташкил этиши тушунилади.

Мутахассиснинг ўз устида ишлаши қуйидагиларда кўринади:

- касбий БКМни такомиллаштириб бориш;
- фаолиятга танқидий ва ижодий ёндошиш;
- касбий ва ижодий ҳамкорликка эришиш;
- ишчанлик қобилиятини ривожлантириш;
- салбий одатларни бартараф этиб бориш;
- ижобий сифатларни ўзлаштириш.

Педагогнинг ўз устида ишлаш босқичи узвий, тизимли шаклда олиб борилади, жумладан, биринчи босқич - ўз фаолиятини таҳлил қилиш асосида ютуқ ва камчиликларини аниқлаш; иккинчи босқич - ютуқларини бойитиш ва камчиликларни бартараф этиш юзасидан аниқ қарорга келиш;

учинчи босқич – қабул қилинган қарор бўйича амалий ҳаракатларни самарали ташкил этиш йўллари излаш;

тўртинчи босқич - хато ва камчиликларни такрорламасликка интилиш;

бешинчи босқич - қабул қилинган қарорнинг изчил бажарилишини доимий назорат қилиб бориш ва бошқалар.

¹ Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-4947-сон Фармони. 2017 йил 7 февраль.

² Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мақкамасининг “Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимнинг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 187-сонли қарори, 2017 йил 6 апрель.

October, 30th 2021

Педагогнинг куйидаги амалий ҳаракатлари мутахассис сифатида унинг ўз устида ишлашни ифодалаб беради:

- аниқ мақсад, интилиш асосида педагогик жараённи такомиллаштириш;
- педагогик жараён самарадорлигини, ўзининг ишчанлик фаоллигини ошириш;
- изчил равишда янгилашиб бораётган педагогик билимларни ўзлаштириш;
- илғор технология, метод ҳамда воситалардан хабардор бўлиш;
- фаолиятига фан-техниканинг сўнгги янгиликларини самарали татбиқ этиш;
- касбий кўникма ва малакаларини такомиллаштириш;
- салбий педагогик низоларнинг олдини олиш, бартараф этиш чораларини излаш ва ҳоказо.

Олий таълим муассасаларида бўлажак мутахассисларнинг ўз устиларида изчил, самарали ишлашларида фаолиятга лойиҳали ёндошув асосида олиб

бориш самарали ҳисобланади. Уларнинг лойиҳали ёндошув асосида ўз устида ишлаш босқичлари ва ҳар бир босқичда амалга ошириладиган вазифаларнинг самарали ҳал этилиши навбатдаги босқичга ўтиш имконини беради. Бўлажак ўқитувчининг касбий-педагогик компетентликка эга бўлишида ўзини ўзи таҳлил қила олиши ҳам муҳим бўлиб, бу мутахассис томонидан касбий фаолиятда ташкил этиладиган ўз амалий ҳаракатлари моҳиятининг ўрганилиши саналади. Мутахассиснинг касбий-педагогик компетентлик сифатларига эга бўлишида уларнинг ўз-ўзини баҳолаш малакаларига эгаллиги ҳам зарур ва бунинг натижасида у ўзини ўзи таҳлил қилади ҳамда касбий компетентлигини ҳолисона баҳолаш имкониятига эга бўлади. Моҳиятига кўра ўзини ўзи баҳолаш субъект учун шахсий имкониятларини ҳисоб-китоб қилиш, ўзига объектив баҳо бериш, ўздан қониқишни таъминлайди. Ҳар қандай

мутахассисда бўлгани каби ўқитувчининг ҳам ўзини ўзи самарали баҳолай олишига бир қатор омиллар таъсир кўрсатади, жумладан:

- ўзини тушуниш (ўзи ҳақида аниқ маълумотларга эга бўлиш);
- шахс сифатида ўз кадр-қимматини англаш (ўзи тўғрисидаги ижобий маълумотларни тўплаш);
- ўзини-ўзи назорат қилиш (ўзи тўғрисидаги шахсий фикрнинг атрофдагилар томонидан унга берилаётган баҳога мос келиши) ва б.

Ўз-ўзини баҳолаш даражаси шахснинг ўз-ўздан қониқиши ёки қониқмаслигини белгилаб беради. Бунда ўз-ўзини баҳолаш кўрсаткичлари шахс имкониятларига мос келиши лозим. Ўз-ўзини ривожлантириш педагогнинг ўзида касбий тажриба, малака ва маҳоратни такомиллаштириш йўлида аниқ мақсад ва пухта ўйланган вазифалар асосида мустақил равишда амалий ҳаракатларни ташкил этиши орқали амалга оширилади. Кўплаб тадқиқотчилар ўз-ўзини ривожлантиришнинг энг самарали усулларида бири сифатида махсус дастурларни ишлаб чиқиш ва татбиқ этишда деб билади, бу дастурлар бўлажак ўқитувчини индивидуал ривожланишига йўналтирилган бўлиши самарали натижаларни намоён қилади. Бўлажак-ўқитувчини касбий-педагогик компетентлигини ривожлантириш мақсадига йўналтирилган бу каби индивидуал ривожланиш дастурлари мутахассиснинг ўзида маълум сифат, БКМ, касбий компетентликни такомиллаштириш ва ривожлантириш эҳтиёжлари асосида ишлаб чиқилган бўлиши лозим. Ушбу дастурда касбий фаолиятни ташкил этиш учун зарур бўлган касбий компетентлик сифатларини шакллантириш ва ривожлантириш муддатлари белгиланиши мақсадга мувофиқ. Ҳар қандай педагог ўзи учун шахсий амалий характерига эга бўлган индивидуал ривожланиш дастурларини ишлаб чиқа олиши, у асосида педагогик фаолиятни йўлга қўйиши зарур. Унинг индивидуал ривожланиш дастури индивидуал равишда ўзида касбий-педагогик компетентлик сифатларини такомиллаштириш ва ривожлантириш эҳтиёжларига таянган ҳолда ишлаб чиқилсагина юқори самарадорликка эришилади.

References

1. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар
2. стратегияси тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-4947-сон Фармони. 2017 йил 7 февраль.

October, 30th 2021

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 187-сонли қарори, 2017 йил 6 апрель.
4. Р.Ишмухамедов, М.Мирсолиева. Ўқув жараёнида инновацион таълим технологиялари. –Т.: “Fan va texnologiya”, 2014
5. Муслимов Н.М. Педагогик компетентлик ва креативлик асослари.
6. Маркова А.К. Психология профессионализма. – М.: Знание, 1996.
7. Toshtemirova S. A. (2020). Ta'lim sifati va uni demokratlashtirish ilmiy muammo sifatida // Uzluksiz ta'lim. № 1 (86).
8. Toshtemirova, S. (2020). Factors Affecting the Quality of Education and the Importance of the Education Cluster to Address Them. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8(4)
9. Жуммагул Номозовна Абдурахманова, Саодат Абдурашидовна
10. Тоштемирова.(2020). Инновацион технологиялар ва ахборот маданиятини шакллантириш педагогиканинг долзарб масалаларидан бири. Science and Education.1(7).